

Przenumerata niejszowa:
bez odnoscenia:
Na rok 9 r. r.
Za 6 miesiecy 4 50 k.
„ 3 miesiecy 2 25 k.
„ 1 miesiecy 75 k.
„ odnoscenie doplac sie
5 kop. miesiecznie.

Przenumerata zamiejscowa
z odlyka pocztą:
Na rok 11 r. r.
Za 6 miesiecy 6 00 k.
„ 3 miesiecy 3 00 k.
„ 1 miesiecy 1 00 k.

DZIENNIK WARSZAWSKI

Przenumerata przyjmuje się: w Warszawie, w głównym kantorze Redakcji przy ulicy Miodowej Nr. 487 i w innych jej kantorach miejskich: — w St. Petersburgu, w księgarni A. T. Bazunowa na Newskim Prospekcie w domu Olchupowej; w Moskwie, w księgarni J. S. Sotowiewa.

ROK DWUNASTY.

Za ogłoszenia pobiera się: za jeden raz sześć kopiejek, od wiersza druku lub jego miejsc, za dwa razy, dziewięć kopiejek, za trzy razy, dwanaście kopiejek, i t. d. — Oddzielne numery sprzedają się po 5 kopiejek.

WACHÓDZŁ CODZIENNIE, PROCH DNI NIEDZIELNYCH I ŚWIĄTECZNYCH.

Kalendarz prawosławny.

W piątek, 14 (26) listopada, — św. Filipa ap.
W sobotę, 15 (27) listopada, — św. Gurija mucz.
W niedzielę, 16 (28) listopada, — św. Matfaja ap. i ew.

Wachód i zachód Słońca.

Słońce wchodzi o godzinie 7 minut 39 rano.
zachodzi o godzinie 3 minut 55 wieczór.

Wysokość wody na rzece Wiśle pod Warszawą.
Stop 3 cali 3.

Kalendarz rzymsko-katolicki

W piątek, 14 (26) listopada, — św. Piotra Aleks.
W sobotę, 15 (27) listopada, — św. Barlaama
W niedzielę, 16 (28) listopada, — św. Marii Magdaleny i Rufa.

DZIAŁ URZĘDOWY.

* W dniu jutrzejszym, w piątek, 14 (26) listopada, w uroczystość rocznicy urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Księżny Cesarzowej Marii Teodorownej, odprawione będą solenne nabożeństwa, w warszawskiej katedrze prawosławnej o godzinie 11-ej z rana i w kościele katedralnym katolickim św. Jana o godzinie 9 1/2 z rana.

Tegoż dnia odprawione będą solenne nabożeństwa w świątyniach wszelkich innych wyznań w Warszawie.

* Najjaśniejszy Pan, 9 października r. b., na najpoddańsze przedstawienie przez Głównozarządzającego IV Wydziałem Przybocznej Jego Cesarskiej Mości Kancelarii podania naczelnika sybirskiego Maryjskiego gimnazjum żeńskiego, Najwyżej upoważnił raczył: na koszt tysiąca (1,000) rub. ofiarowanych przez rzeczywistego radcę stanu Isakowa, ustawić w gimnazjum dwa stypendja imienia zmarłych jego matki i żony, z zastrzeżeniem, po 1-e, żeby pomieniony nieżyłszy kapitał w bilecie banku gminnego, zachowywany był w gimnazjum; po 2-e, żeby procenta, po sześć od sta, w ilości 60 rub. sr. rocznie, pobierane były przez zwierzchność gimnazjalną na naukę stypendystek; po 3-e, żeby te stypendystki były wyznaczone, za życia ofiarodawcy — przez niego samego, a następnie: na stypendjum jego matki — z szlacheckiej powiatu Sengilewskiego, według wyboru miejscowego marszałka powiatowego, a jeżeli tam nie będzie ubogich szlacheckich, to z innych powiatów gubernji Sybirskiej, stosownie do wyboru marszałka gubernjalnego, szczególnie z najlepszych wychowanki gimnazjum; a na stypendjum żony ofiarodawcy — według wyboru konferen-

cji gimnazjalnej, ze wszystkich stanów, przeważnie z całkowitych sierot niezaślubionych, znajdujących się w gimnazjum i odznaczających się postępiem w naukach, jak również sprawowaniem się po 4-e, żeby pozostałe pieniądze, jeżeli takowe z jakiegokolwiek bądź przyczyny utworzą się z procentów nad sumę niezbędną na opłatę pensjonarską, używane były na pomoce naukowe dla stypendystek.

* Przez Najwyższy rozkaz w Wydziale Wojny, 4 listopada r. b. awansowany został, z odnosceniem się w służbie, dowódca 28 połockiego pułku piechoty pułkownik Szelejowski — na generała-majora, z zaliczeniem do piechoty armji i wojsk zapasowych; mianowani zostali: naczelnik sztabu wojsk miejscowych warszawskiego okręgu wojskowego, pułkownik generałnego sztabu Trzciak — dowódca 28 połockiego pułku piechoty; zaliczony do sztabu generałnego pułkownik Iwaszkin — naczelnikiem sztabu 5-ej dywizji kawalerji; dowódca nowogrodzkiej kompanji poprawczej, pułkownik Karasiew — dowódca 148 dorobobuńskiego pułku piechoty; przyjęci zostali do służby: dysmisjonowany jako zaliczony do piechoty artylerji, gwardji generał-major Starynkiewicz — na pełniącego obowiązki prezidenta miasa w Warszawie, z zaliczeniem do piechoty artylerji gwardji; dysmisjonowany porucznik z 3-ej brygady artylerji konnej Serbinowicz — do kronsztadzkiej artylerji fortecznej.

* Przyjechali do Warszawy: ambasador turecki przy Dworze Cesarsko-ruskim Kabuli-pasa — z Konstantynopola; generał-major Reinthal — z Iwangorodu.

DZIAŁ WEWNĘTRZNY.

WIADOMOŚCI MIEJSCOWE.

* Warszawski Ober-policmajster, w dalszym ciągu ogłoszenia zamieszczonego w Nr. 230 Gazety Policyjnej,

cesję opartą na poprzednim porozumieniu się obu mocarstw, i z tego względu uznali za stosowne w swoim interesie podzielić komitet protekcyjny na dwa oddziały, jeden francuski, drugi angielski, ukonstytuowane oddzielnie pod względem prawnym, będące jednak pod jednym zarządem technicznym i tworzące dwa Towarzystwa do studiów, podległe w swoich działaniach prawom odnosnych krajów. Tak więc, jakkolwiek komisja ankietowa departamentu Pas de Calais podpisywała podania komitetu anglo-francuskiego, dziś rząd ma w obec siebie oddział tylko francuski w osobie p. Michel Chevalier i spółki, który zapewnia wreszcie zupełne porozumienie się z oddziałem angielskim lorda Ryszarda Grosvenora; konwencja zaś międzynarodowa, nieunikniona do wykończenia tunelu, miałaby dopiero miejsce po uskutecznieniu robót przygotowawczych przez petentów, którzy wówczas będą już w posiadaniu koncesji francuskiej. Dla usprawiedliwienia tego sposobu postępowania, podaje Towarzystwo przykład z kolei międzynarodowych, w sprawie których konwencje zawierane bywały dopiero w chwili otwarcia ruchu. Komisja nie uznaje za najodpowiedniejsze takiego rozwiązania kwestji; w oczach jej jest nie podobnem, aby sprawa kolei żelaznej podmorskiej, nawskróś natury międzynarodowej, mogła mieć sankcję rządu francuskiego bez poprzedniego porozumienia się z Anglią; jednak, gdy nie było zadaniem komisji wpływać na petentów dla zwrócenia ich z drogi, na którą wejść uznali za stosowne, przechylili się do omówienia tego prowizorycznego rozwiązania, lecz musi w tem widzieć jeszcze jeden powód więcej do odroczenia orzeczenia: „dla dobra publicznego”.

Tak więc, gdy nie istnieje orzeczenie „dla dobra publicznego”, koncesja ostateczna udzielona być nie może. Z drugiej strony trudno jest, prawie niepodobna, od Towarzystwa do studiów tylko, żądać prac mogących wynosić do 4 milionów, nie gwarantując mu jednocześnie prawa, na mocy którego mogłoby oprzeć zdanie współudziału kapitalistów. Dla tego zdaniem komisji można udzielić petentom koncesję ewentualną, zapewniając im prawo do koncesji ostatecznej, w przypadku, jeżeli pewne prace, poprzednio umówione, będą wykonane i pod warunkiem, że kompanja porozumie się w oznaczonym czasie z Towarzystwem angielskim, prawnie upoważnionem do takiej samej czynności.

Pod względem prawnym, takie rozwiązanie kwestji jest do zaakceptowania, często bowiem udziela się koncesja ewentualna kompanjom kolei żelaznych na linje, dla

podaje do powszechnej wiadomości, że osoby pragnące nabyć proch z Warszawskiego Okręgowego Artyleryjskiego składu, mogą w tym celu zgłaszać się do cyta-deli każdodziennie od godziny 9-ej z rana do 2-ej po południu, z wyjątkiem dni niedzielnych i galowych.

Z INNYCH GUBERNIJ.

* W sprawie Strousberga i banku handlowo-pożyczkowego. — Gazeta Rusk. Wied. podaje następujące szczegóły o pobycie doktora Strousberga w moskiewskim areszcie dłużników, gdzie, jak wiadomo, osadzony został 16 października, wprost z dworca kolei żelaznej Mikołajewskiej, którą przyjechał z Petersburga do Moskwy w towarzystwie oficera petersburskiej policji. Umieszczony był w szlacheckim numerze, w którym znajduje się dotychczas. Po wejściu do aresztu dłużników, złożył on według zwyczajnego pieniądza na polepszenie żywności; ale nie jada obiadu przy wspólnym stole; obiady noszą mu codziennie, o godzinie 3-ej po południu, z hotelu Dusseau, w którym dotychczas stoi jego sekretarz z służącym. Towarzystwem w numerze p. Strousberga, zdarzył się dłużnik dość łatwo mówiący po niemiecku, który też często z nim rozmawia. Strousberg chodzi spać nie później jak o godzinie 11 wieczorem, kiedy inni dłużnicy bawią się jeszcze rozmową; wstaje także wcześniej od innych osadzonych; o godzinie 8-ej pije już herbatę przy wspólnym stole, poczem idzie do swego pokoju, gdzie zajmuje się czytaniem książek, których ma dobyte dużo; czasem kładzie pasjans, co niektórzy uważają za ka-

bałę o jego losie. Garderoba jego obficie zaopatrzona jest tak w suknie, jak i w bieliznę. W obec mającego, nastąpić procesu, na wypadek gdyby był do niego powołany, p. Strousberg wybrał sobie na obrońcę przysięgłego pełnomocnika p. Spiro, Sekretarza i słuchającego Strousberga odwiedza go codziennie, po kilka razy. Żadnych telegramów z aresztu nie posyłał do nikogo, a otrzymał tylko jeden, czy dwa, telegrafy, od osoby zarządzającej jego fabryką wagonów.

Dnia 4 listopada, jak donosi gazeta Mosk. Wiedom., Strousberg wytoczył przed sąd handlowy proces przeciwko bankowi handlowo-pożyczkowemu, niewłaściwie zaproszowanemu przez bank jego wekeli, przed upływem oznaczonego przez prawo terminu. Na trzy dni przed tem, to jest 1 listopada, przez sędziego śledczego do szczególnie ważnych spraw, podążnięci zostali do odpowiedzialności sądowej, oskarżeni o nieudalstwo i słaby dozór nad członkami dyrekcji banku handlowo-pożyczkowego co do wypozyczenia Strousbergowi siedmiu milionów rubli srebrem, członkowie rady pomienionego banku: obywatel pociesny Wolkow, uczestnik wstawionego w Moskwie kantora bankierskiego, były prezydent miasta Lamin, znany handlujący hurtowny futrami Sorokoumowski, właściciel fabryki świec stearynowych Krestownikow, znany fabrykant tabacznicy Bostandzogli, handlujący herbatą i korzeniami, uczestnik różnych przedsiębiorstw bankowych i założenia nowego browaru Reder, Giwartowski i sp., Korzinin, znany handlujący Graczeu i zarządzający koleją żelazną moskiewsko-riazzańską Iljin. Na majątek pomienionych osób będzie położony areszt.

TUNEL KALETAŃSKI.

Sprawozdanie Komisji komunikacji między Francją i Anglią, przedłożone francuzkiemu ministrowi robót publicznych w sprawie pp. Michel Chevalier i Spółka o koncesję.

(Dokończenie *)

Inne jeszcze powody przemawiają za tem zdaniem. I tak, jeżeli z powodu jakiegokolwiek robót publicznych zarządzoną jest aukcja, to możność wykonania tychże nigdy nie podlega wątpliwości: mogą roboty być wykonanemi w warunkach więcej lub mniej łatwych, kosztą mogą być o wiele znaczniejsze od przewidzianych, ale o zupełnem wykończeniu dzieła nie ma żadnej przyczyny do powątpiewania. W tym jednak razie rzecz ma się inaczej. Od roku 1868 petenci nie wykonali żadnych robót ani nie przedsięwzięli żadnych poszukiwań, któreby mogły powiększyć w oczach sędziów kompetentnych szanse powodzenia przedsiębiorstwa; niepewność zawsze jest jego cechą dla możności natrafienia na jakieś nieprzewidziane przeszkody. W tych warunkach, na co może służyć orzeczenie dla dobra publicznego? Nikt nie będzie utrzymywał potrzeby orzeczenia bez celu o pożytku połączenia kolei angielskich z kolejami łądu stałego; orzeczenie tego rodzaju powinno mieć za podstawę projekt połączenia zupełnie określony. Czyż nie jest niebezpiecznem podobne uznanie dla projektu, którego możebność wykonania nie była szczegółowo dowiedziona? Lecz to jeszcze nie wszystko: prace projektowane muszą zajmować uwagę jednocześnie rządów francuskiego i angielskiego i nie podobna jest przypuścić, aby zaczęto kopać tunel bez porozumienia się uprzedniego obu państw co do nadania petentom upoważnienia prawnego. Nie mówiąc o kwestji własności dna morskiego, która wreszcie tylko teoretyków zajmować może, budowa łącząca Francję z Anglią wymaga ugody dyplomatycznej, mocą której wszystkie kwestje wojskowe, polityczne i ekonomiczne byłyby naprzód rozstrzygnięte. Jakkolwiek według rozporządzenia ministerjalnego z dnia 18 czerwca 1874 roku, gabinet londyński, zapytywany przez francuskiego ministra spraw zagranicznych o zezwolenie, nie zgadza się w zasadzie na projekta przedłożone, nie przyjmując w żadnym razie monopolu żądanego przez Towarzystwo, lecz to przyzwolenie wydało się niewystarczającym dla petentów, gdyż jak sami oświadczyli w obec komisji, nie liczą obecnie na kon-

których orzeczenie: „dla dobra publicznego”, nie było jeszcze wypowiedzianem a ma mieć miejsce dopiero później, w skutek sprawozdania komisji ankietowej. Koncesja ewentualna jest wreszcie kontraktem formalnym, obowiązującym obie strony; jest więc na korzyść koncesjonariuszów prawem poważnem i gwarantując skuteczną. Na mocy tego prawa, Towarzystwo do studiów w osobie p. Michel Chevalier i spółki, będzie mogło bez przeszkód wykonywać prace przez siebie zaprojektowane, a później, gdy nadejdzie pora nadania koncesji w formie ostatecznej, ponowna ankietka może dać orzeczenie „dla dobra publicznego”.

Wyrażając takie przekonanie i w obec projektu konwencji z ministrem robót publicznych, przedstawionego sobie wprost przez pp. Michel Chevalier i Leona Say, komisja zgodziła się przyjąć tenże projekt za podstawę do narad, zastrzegając sobie z góry, że koncesja jest tylko ewentualną i że dopiero po uzupełnieniu uprzednich formalności i wykonaniu takich robót przedwstępnych, które wykazywałyby możebność udania się przedsiębiorstwa, koncesja ostateczna udzielona będzie.

W obec powyższego zdawałoby się nie koniecznem, wchodząc w szczegóły, określać już dziś warunki przyszłej ostatecznej koncesji; jednak gdy petenci w swoim projekcie zamieszcili kilka zastrzeżeń, które według nich mogą wpłynąć korzystnie na stan interesów przedsiębiorstwa, komisja uznała za stosowne zastanowić się nad niemi i w skutek tego proponuje już dziś udzielenie przywileju na przeciąg 30 lat; w razie bowiem powołania przedsiębiorstwa przewidzieć można istotnie utworzenie się Towarzystw rywalizujących, działających na szkodę koncesjonariuszów. Komisja jest zdania, że należy zapobiedz od razu zamiarom tego rodzaju i że przywilej 30-letni udzielony petentom jest opieką zupełnie umiarkowaną.

Projekt petentów wyrażał także, aby wolno było koncesjonariuszom ustanowić taryfę maximum pięć razy większą jak na kolei północnej francuskiej, przyjmując wreszcie wszystkie inne warunki i zastrzeżenia, do których każda kolej stosować się musi. Komisja biorąc pod uwagę prawdopodobne koszty przedsiębiorstwa, nie miała nie przeciwko takiej taryfie i byłaby proponowała natychmiastowe zatwierdzenie tejże, w przekonaniu, że konkurencja żeglugi będzie wystarczającą do wytknięcia kompanji granicy przyzwoitej w oznaczeniu opłat przewozowych, gdyby nie warunek, że podpiśnięcie taryfy, odnośna ankietka poprzedzić powin-

na. Komisja więc przyjmując w zasadzie proponowany warunek, widzi się zmuszoną odłożyć włączenie tegoż do kontraktu koncesji ostatecznej.

W zamian przyjęła komisja bez trudności zastrzeżenie dające możność koncesjonariuszom porzucenia interesu, gwarantując jednak państwu prawo odebrania koncesji pod pewnymi warunkami. Również zastrzegła komisja, że czas trwania koncesji ma się liczyć od daty ostatecznej koncesji, dla tego aby jasnym było, że krok ten stanowiący rząd francuskiego nastąpi po usunięciu wszelkich trudności wynikających z charakteru międzynarodowego projektowanego dzieła. Z pominięciem tych trudności jest jedna, której komisja milczeniem pominąć nie może: jest nią mianowicie ważność strategiczna, jakiej nabiera tunel wykończony, ważność jakiej nie posiadają wszelkie inne roboty dokonywane w okęgach granicznych: za pomocą tunelu bowiem będzie można łatwo i szybko posłać różnego rodzaju do Francji lub Anglii posłańca; dla tego też w razie wojny, zajęcie tej linii komunikacyjnej stać się może przedmiotem gorących starć przeciwników. Rząd więc będzie w obowiązku poczynić pod tym względem wszelkie możliwe zastrzeżenia i postarać się o postawienie fortyfikacji odpowiednich w bliskości otworu tunelu. Z tych względów komisja jest zdania, że upoważnienie do wykonania robót ostatecznych może być dane tylko za porozumieniem się ministerstw wojny, marynarki i robót publicznych.

Pozostało jeszcze bliższe określenie warunków przyjętych przez petentów co do wykonania robót przedwstępnych.

W tym celu komisja wysłuchała inżynierów, pp. Bergeron i Lawalley, przedstawiających się w imieniu p. Hawkshaw, inżyniera komitetu protekcyjnego. Panowie ci, wraz z przeciwcieniem tunelu i przeciwciami studni kopanych po obu brzegach cieśniny, przedłożyli komisji również mapę oznaczającą położenie wielkiej liczby dziur świda górniczego, których wiercenie w kierunku tunelu projektowanego dokonano zostało za staraniem inżyniera, p. Hawkshaw. Mapa ta, przedstawiona już przez petentów w roku 1868, wykazuje ciągłość białego pokładu kredowego po trasie tunelu i uwiadamia pokazywanie się gliny niebieskiej (gault) na zachód od tejże trasy. Komisja uznała, że dokumenta powyższe, wraz z objaśnieniami ułożonemi przez inżynierów, mogą być uważane jako przedprojekt dostatecznej dokładności. Zgodzono się również, że roboty przedwstępne powinny mieć także

* **Pierwsza szkoła żeńska w Omsku.** Gazecie *Golos* donoszą z Omska, że 1 października, w październiku, w obecności naczelnika Syberji zachodniej, generał-adjudanta Kaznakowa, w miejscowej stacji wojska kozackiego, nastąpiło otwarcie pierwszej szkoły żeńskiej na 30 uczennic. Myśl otwarcia w stacji szkół żeńskich należy do generał-adjudanta Kaznakowa. Ludność miejscowa bardzo życzliwie przyjęła tę myśl i pierwsza żeńska szkoła, z bezpłatną nauką, stanęła na jednogłośnie uchwałę gminy.

* Obecnie, jak donosi gazeta *Tyfl. Wiestn.*, bawi w Tyflisie, w przejeździe do Mekki, jego perska wysokość **Farchat-Mirza, stryj Szacha**, który w jego nieobecności zarządzał państwem. Jego wysokość podróżuje z małżonką i switą z 28 ludźmi. Stanowiący w domu konsultu perskiego, jego wysokość ogląda Tyflis. Dnia 21 października był on ze switą w teatrze, na „Fauscie” Gounoda.

* W Odesie, jak donosi gazeta *Odesk. Wiestn.*, według ostatnich obliczeń statystycznych jest **16 osób** mających więcej niż sto lat.

Działania wojenne przeciwko kokańcom. (Dalszy ciąg *)

W obec pogłosek, że oddziały kokańskie zmierzają także niby i ku Parkentowi, o 40 wiorst od Taszkientu, wysłane zostały w tym kierunku w nocy z 10 go na 11-ty sierpnia, dwie secciny kozaków z dywizjonem rakietników, pod dowództwem fligel-adjudanta pułkownika Skobieleva. Kozacy obeszli całą północno-wschodnią część powiatu Kuramskiego, przeszli przez górny kiszlak Nowisz, a z tamtąd udali się do Karasu (stacji na trakcie pocztowym od Taszkientu do Chodżentu), zrobili w dwa dni 175 wiorst, z których 50 wiorst uciążliwą drogą górystą. Pułkownik Skobielew przekonał się, że ludność północno-wschodniej części powiatu Kuramskiego zupełnie spokojnie zajęła się robotami w polu, rada była z przybycia kozaków i okazała nam zupełną ufność.

Dnia 11 sierpnia, o godzinie 1 z południa, otrzymane zostało doniesienie od generała Gołowaczewa o rozbiści przez nasz oddział głównej partii, przybyłej z Namanganu do doliny Angrena. W partii tej było pięć do sześciu tysięcy ludzi, pod dowództwem Zulfakara. Z naszej strony przy tem nie było straty, nieprzyjacieli w popłochu uciekli do posiadłości kokańskich, a kozacy syberyjscy pod dowództwem naczelnika powiatu Kuramskiego, pułkownika Gujusa, seigali uciekających. Wiadomość ta ogłoszona w Taszkencie, jako pierwsza wiadomość o porażce nieprzyjaciela, który osiemniel się wkroczyć w nasze granice, sprawiła najpomyślniejsze wrażenie i wiele wpłynęła na uspokojenie ludności krajowej Taszkientu i jego okolic.

Na południe 11 sierpnia wszystkie transporty i parki były przysposobione i arby dla nich w należytej ilości, dostarczone; otrzymano w taki sposób możność wyprawienia do Chodżentu kolumny pułkownika barona Aminowa. Dnia 12 sierpnia kolumna ta, ze wszystkimi parkami i transportami przeszła do stacji Karasu. Z kolumną barona Aminowa wyruszył w

*) Patrz N. 235 *Dzien. Warsz.*

na celu zupełne uwidocznienie możebności przedsiębiorstwa, i nie ograniczać się na prostych studjach, których celem byłoby tylko zwrócenie uwagi publicznej na budowę wymagającą współudziału znacznych kapitałów. Dla tego studnie projektowane po obu brzegach, wraz z galeriami od tychże ku morzu idącymi a mającymi odprowadzać wodę z tunelu, powinny być tak położone, aby oznaczały dokładnie rodzaj, skład i grubość pokładu szarej kredy, w której tunel ma być przebity; prace to mogą dać jednocześnie cenne wskazówki o działaniu maszyn do przebijania używanych.

Główny nacisk położyła komisja na kwestię wiercenia terenu: trzeba się bowiem przekonać dokładnie o ciągłości szarej kredy, gdyż ciągłość ta jest warunkiem niezbędnym udania się przedsiębiorstwa. W tym celu można się posłużyć sposobem, jakkolwiek nie bezpośrednim, jednak dającym dostateczną rejokimie. Szara kreda, w skutek swego nachylenia, pokazuje się na dnie morza trochę na zachód od linii tunelu; za nią powinien się pokazać zawsze łatwy do rozpoznania piaszkowie zielony wyższy, składający się z kredy upstrzonej wielką liczbą punktów zielonych: ten ostatni pokład opiera się na warstwie gliny niebieskiej, odróżniającej się w ogóle łatwo od marglu gliniastego, znajdującego się na spodzie formacji kredowej. Wiercenie zatem wykonane z pewną dokładnością w pobliżu linii pokazującego się piaszkowie zielonego wyższego, dadzą możność narysowania tejże linii na mapie. Jeżeli tak narysowana linia przedstawi łagodne zgięcia, można z pewnością wnosić, że spoczywający na piaszkowie zielonym pokład szarej kredy nie doznał żadnych gwałtownych wstrząszeń. Przeciwnie, jeżeli zmiana raptowna kierunku przedstawi się w jakimkolwiek punkcie, trzeba będzie uważać ją za ślad jakiegos przewrzenia ciągłości pokładu i śledzić później z nadzwyczajną pilnością rozwój przedłużonego tego śladu w budującym się tunelu. Ztąd też kształt linii, podług której pokazuje się piaszkowie zielony przy zetknięciu się z gliną niebieską, stanowić będzie kryterjum ciągłości pokładu szarej kredy. Wreszcie inżynierowie komitetu przyznali sami słuszność takiego twierdzenia, i nie można powątpiewać o ich dobrej wierze w zastosowaniu się do powyższego programu, do kładne bowiem wykonanie tegoż leży w ich własnym interesie.

Pod warunkami wyżej wymienionemi, komisja oświadcza się przychylnie za projektem; zaszczytne sta-

niarsz z Taszkientu i głównodowodzący wojskami okregu, z sztabem i główną kwaterą. Na noclegu w Karasu otrzymane zostało nowe doniesienie generała Gołowaczewa o tem, że wysłani przezeń na rekonesans kozacy syberyjscy (cztery secciny) pod dowództwem dowódcy pułku kozaków syberyjskich Nr. 1, podpułkownika Jelgaszina, w nocy 12 sierpnia zaskoczyli niespodzianie w górnym wąwozie bandę kokańską w sile 800 ludzi. Porażka była zupełna; na miejscu pozostało mnóstwo trupów zarabanych; pozostali kokańscy w popłochu uciekli w góry; kozacy zabrali mnóstwo strzelb, haubic, pałaszy i pik. I ta wiadomość bezzwłocznie zakomunikowana do Taszkientu, jeszcze bardziej uspokoiła krajową ludność miasta.

Dwie te porażki band kokańskich, które osiemniel się wkroczyć w nasze granice, były dostateczne do uspokojenia powiatu Kuramskiego i do tego, żeby bandy rozbójników; rozproszone w różnych miejscowościach powiatu bezzwłocznie uciekły do posiadłości kokańskich; pozostała tylko partja w kiszaku Samgar, której drobne bandy wysyłane były na naszą pocztową komunikację Chodżentu z Taszkientem. Ale kiszlak Samgar znajdował się o sto wiorst od natenczasowego obrębu działu oddziału generał-lejtnanta Gołowaczewa, a dla tego partja trzymająca się w kiszaku nie mogła być wyparta przez wojska działające w dolinie Angrena.

Dnia 13 sierpnia główna kwatera, z kolumną barona Aminowa przeszła do Iskentu, a oddział generała Gołowaczewa—z Telau do Karasu. Dnia 14 obydwóm oddziałom dana była dniówka w miejscach ich znajdowania się; odpoczynek ten był konieczny, dla 2-go bataljonu strzelców, który wymaszerował na alarm.

Na dniówce w Iskencie otrzymane było pierwsze urzędowe doniesienie od podpułkownika barona Nolde o skutecznych działaniach i odparciu ogromnych band nieprzyjacielskich, które 9 sierpnia atakowały z różnych stron Chodżent *).

Napad na Chodżent rozpoczął się od godziny drugiej w nocy z 8 na 9 sierpnia: nieznaczna partja ukradkiem dostała się do ogrodu wojskowego i zabiła jednego z niższych wojskowych znajdujących się w ogrodzie; pozostali ogrodnicy chodżenckiej komendy powiatowej, około 20 ludzi uzbrojonych w karabiny, odparli bandę kokańską. Jeszcze poprzednio, w obec niepokojących wieści, podpułkownik baron Nolde wysłał wieczorem 8 sierpnia 2-ą kompanję 2-go turkiestańskiego bataljonu linowego, z 40 kozakami 6-ej secciny syberyjskiej, pod dowództwem kapitana Arwanitaki, za ogrody po drodze kokańskiej; a u bramy miasta, w tym samym kierunku była wystawiona 2-a kompanja 7-go turkiestańskiego bataljonu linowego **).

*) Ponieważ komunikacja pocztowa była przerwana, a dągić mogli dostać się w ręce band nieprzyjacielskich, przeto baron Nolde przesłał swój raport z kompanjją strzelców 2-go turkiestańskiego bataljonu, pod dowództwem chorążego Chomiczewskiego. Kompanja ta była wysłana z Chodżentu do Iskentu na arbach, po sześciu strzelcach na każdej. Całą odległość z Chodżentu do pierwszej stacji, Murza-rabatu (25 wiorst), kompanje odprowadzała znaczna partja kokańców, z którą strzelcy oddzielali się przez cały czas przejazdu z Chodżentu do Murza-rabatu.

**) Właściwie w garnizonie Chodżentu w początku opisanych wypadków znajdowały się: 7-y turkiestański bataljon linowy, dwie kompanje 2-go turkiestańskiego bataljonu linowego, 2-a bateria 1-ej turkiestańskiej brygady artylerji, 6-a

O godzinie 9 sierpnia, ogromny tłum kokańców atakował kompanję kapitana Arwanitaki; bezzwłocznie połączyła się z nią od bramy miasta 2-a kompanja 7-go turkiestańskiego bataljonu linowego, a z Chodżentu zostały wysłane 3-a i 4-a kompanje 7-go turkiestańskiego bataljonu linowego, z dywizjonem 2-ej baterji 1-ej turkiestańskiej brygady artylerji. Dowództwo nad całym tym połączeniem, na tak zwanym polu kokańskim, oddziałem poruczone było dowódcy 2-ej baterji 1-ej turkiestańskiej brygady artylerji, pułkownikowi Sawrimowiczowi, który przybywszy na miejsce zaraz przeszedł w działanie zaczepne i odparł nieprzyjaciela daleko za ogrody, po drodze kokańskiej. W tem miejscu było kokańców w przybliżeniu 10 do 15 tysięcy.

Prawie jednocześnie z napadem w tym punkcie, na prawym brzegu Syr-Darji, ze strony kiszaku Samgar, wielkie tłumy kawalerji nieprzyjacielskiej, w przybliżeniu 6,000 do 10,000 ludzi, zdążyły do mostu chodżenckiego przez Syr-Darję. Baron Nolde zaraz posłał kłusem przez most kompanję strzelców 2-go turkiestańskiego bataljonu linowego chorążego Chomiczewskiego. Dostrzegłszy następnie, że nieprzyjacieli działa stanowczo zaczepnie, baron Nolde posłał za most jeszcze kompanję strzelców 7-go turkiestańskiego bataljonu linowego, z plutonem 2-ej baterji, pod dowództwem sztabu—kapitana Biełozierowa. Obie dwie kompanje, rozsypawszy się w łacuchy, posunęły się naprzód, przyczem z obu dział dane było kilka bardzo trafnych wystrzałów granatami. Ogień piechoty uzupełnił porażkę nieprzyjaciela, który odsunął się od mostu i zaczął pędzić do przodu w kierunku Samgar *). Nakoniec z trzeciej strony Chodżentu, nieprzyjacieli poprowadził atak do bramy nauskiej. Wszystkie okoliczne wyniosłości z tej strony Chodżentu, o ile można było obejrzeć okiem, były pokryte tłumami konnych ludzi zbrojnych. Podpułkownik baron Nolde posłał kłusem do bramy nauskiej pluton chodżenckiej komendy powiatowej, pod dowództwem sztabu—kapitana Griażnowa. Pluton ten dobiegając do bramy zastał ją już zajętą przez nieprzyjaciela. Salwą w biegu i silnym atakiem na bagietę kokańcy bezzwłocznie byli odparci i brama zajęta przez naszych zuchów. W taki sposób napady kokańców były odparte na wszystkich punktach i wojska nasze pozostały na zajętych przez nie pozycjach. Strzelanina na polu kokańskim *) i na prawym brze-

seccina syberyjska i chodżencka komenda powiatowa. Dwie kompanje 2-go turkiestańskiego bataljonu linowego były przeprowadzone z Ura-tube jeszcze po 20 lipca, zaraz po otrzymaniu wiadomości o przewrocie w Kokanie. Podczas samego napadu na Chodżent, mianowicie 10 sierpnia, powyżej wymienione oddziały garnizonu chodżenckiego, zostały wzmożone jedną kompanjją 2-go turkiestańskiego bataljonu linowego, która przybyła tam ze sztabem bataljonu z Ura-tube.

*) Kokańcy bardzo pragnęli zniszczyć chodżencki most przez Syr-Darję. Opowiadano, że Awtołobacz wynurzył życzenie, zająwszy Chodżent, pośiódzić na tym moście, a potem zniszczyć go. Gdyby kokańcom udało się zniszczyć most, to sprawiłoby to wielkie trudności, ponieważ opóźniłoby przybycie do Chodżentu wojsk i transportów z Taszkientu. Ale wojska garnizonu chodżenckiego nie daly nieprzyjacielowi możności nawet zbliżenia się do mostu.

*) Tak zwane pola Kokańskie, znajduje się o siedem wiorst od Chodżentu, na drodze do Kokanu, za ogrodami chodżenckimi.

Koncesja tymczasowa. Minister robót publicznych w imieniu państwa obowiązując się nadać koncesję pp... na kolej żelazną, wychodzącą z punktu mającego się oznaczyć na kolei z Boulogne do Calais, i idącą po pod morzem ku Anglii; w razie jeżeli ta kolej będzie uznana za mającą na celu dobro publiczne i jeżeli przepisy określone prawem z dnia 3 maja 1841 r. wypelnione zostaną; kolej ta ma dążyć do spotkania się z podobną koleją prowadzoną od brzegów angielskich ku francuzkim.

II. Roboty przedwstępne. Z drugiej strony pp... obowiązują się, nie przekraczając terminu lat trzech i za dwa miliony przynajmniej, wykonać wszystkie roboty przedwstępne, jako to: poszukiwania, studnie, galerie, wiercenia i t. p., określić się mające programem ministra robót publicznych, po wysłuchaniu koncesjonariuszów, które to roboty będą miały głównie na celu upewnienie tak rządu, jak i koncesjonariuszów o możebności widocznej przedsiębiorstwa i o użyciu odpowiednich sposobów do przewyżczenia wszystkich prawdopodobnych trudności.

III. Porozumienie się z kompanją angielską. Pp... obowiązują się również porozumieć się z kompanją angielską, upoważnioną do budowy kolei żelaznej podmorskiej z Anglii do Francji, i zawrzeć umowę z tą kompanją celem wybudowania wspólnie całej linii kolei żelaznej międzynarodowej.

IV. Termin pozabawienia i zręczenia się prawem koncesji. Jeżeli pp... od dziś, w przeciągu lat pięciu nie dopełnią warunku poprzednim artykułem określonego, koncesjonariusze pozabawieni będą wszystkich zysków i korzyści wypływających z niniejszej konwencji. Jeżeli po upływie lat trzech, licząc również od dnia dzisiejszego, pp... nie będą w stanie przysięść do wyżej określonego porozumienia, będą mogli zręczyć się dalszego wypelnienia obowiązków określonych niniejszą konwencją, a sama konwencja na podstawie deklaracji w przepisanej formie, będzie uważana za niekraj.

był przez radę jenerała dróg i mostów na posiedzeniu z dnia 25 lipca 1874 roku, że zmiana miejsca niektórych paragrafów i z małemi zmianami w stylizacji. Projekt załączony, przyjęty został ostatecznie przez radę.

gu rzeki ponawiała się kilka razy w ciągu dnia. Ku wieczorowi 9 sierpnia tłumy nieprzyjacielskie odsunęły się od miasta, pozostawiając mocne pikiety na otaczających je wzgórzach. Dla bezpieczeństwa raskiej części miasta, baron Nolde przedsięwziął następujące środki; ponieważ wszystkie wojska były rozlane dla poparcia nieprzyjaciela i ruska osada mogła być narażona na napad band kokańskich, przedzierających się drobnymi oddziałami przez wyłomy w murze, przeto wydał on rozkaz rodzinom tak oficerów i urzędników, jak i żołnierzy, przeniesienia się do cytadeli. Dla asekuracji tego przeniesienia się, naczelnik wojskowy Chodżentu, kapitan Waulin, zebrał zbrojną komendę z pozostałymi w cytadeli kucharzy, piekarzy i innych niefrontowych.

Następnie, na noc, kompanja strzelców 7-go turkiestańskiego bataljonu linowego przeprowadzona została z za mostu na plac miejski i postawiona, jako rezerwa, naprzeciwko zarządu powiatowego. Do bramy nauskiej była wzięta z oddziału pułkownika Sawrimowicza 4-ta kompanja 7-go bataljonu, kapitana Paneyrewa i pluton 2-ej baterji, pod dowództwem chorążego Sokorowa. Zarazem dla wzmocnienia obrony cytadeli, mianowicie zachodniej jej strony, gdzie miejskie ogrody podchodzą pod samą twierdzę, kapitan Waulin sformował komandę ochotników z urlopowanych niższych żołnierzy, kupców i różnego rodzaju oficjalistów ruskich handlarzy; wszystkim rozdane były karabiny, pozostałe z niekompletu 7-go bataljonu i patrony. Cytadela doprowadzona zaś była do stanu obronnego; na wszystkich blankach wystawione były działa; jedno działo, półpudowy jednorog, wysunięte zostało pod asekuracją pół plutonu piechoty, na wyniosłość części brzegu Syr-Darji i postawione koło szpitala. Cały powiat Chodżencki 9 sierpnia został ogłoszony przez jego naczelnika, podpułkownika Nolde w stanie oblężenia i na podstawie istniejących przepisów, baron Nolde objął dowództwo nad wszystkimi wojskami.

Nad wieczorem 9 sierpnia, do Chodżentu przybyło 16 robotników z huty kupca Isajewa, znajdującej się we wsi Dignaj, o 12 wiorst od miasta. Robotnicy ci byli atakowani przez bandę 300 ludzi; zamknąwszy się w pokoju mieszkalnym huty, zuchy ci ostrzeliwali się do godziny 5 wieczorem, nakoniec zabijwszy nieprzyjaciela około 20 ludzi i zabrawszy jedną strzelbę, cofnęli się do Chodżentu. Kokańcy spalili hutę i zabowali całe jej mienie.

Noc na 10 sierpnia minęła w Chodżencie spokojnie. Dnia 10 sierpnia strzelanina ponowiła się, ale wcale już nie z taką siłą jak dnia poprzedniego. Na prawym brzegu Syr-Darji, dawały się widzieć tylko niedliczne pikiety nieprzyjacielskie, strzelaniny zaś w tej stronie nie było wcale. W oddziale pułkownika Sawrimowicza i przy branie nauskiej, strzelanina trwała cały dzień. O godzinie 2-giej po południu 10-go sierpnia, do Chodżentu przybyła z Ura-tube 4-ta kompanja 2-go turkiestańskiego bataljonu linowego i sztab bataljonowy pod dowództwem majora Skarjatina. Od samego Nau do Chodżentu, na przestrzeni 25 wiorst, kompanja szła wależą; wielkie tłumy nieprzyjaciela napastowały kompanję do samego Chodżentu, lecz były odierane z wielką dla kokańców stratą. Kapitan Paneyrew, który stał, jak powie-

V. Koncesja bez subwencji. Koncesja jest nadana bez subwencji i bez gwarancji procentów ze strony państwa.

Odroczenie taryfy i określenie specjalnego warunku budowy. Specjalne określenie warunków budowy i taryfy, będą oznaczone na wnioski odnosnej ankiety w chwili ostatecznej koncesji, po wysłuchaniu koncesjonariuszów.

VI. Koncesja ostateczna. Po wykonaniu warunków przewidzianych artykułami I i II, wreszcie jeżeli pp... dowiodą porozumienia się swego z kompanją angielską według brzmienia artykułu III, niniejsza koncesja tymczasowa zamieniona zostanie na koncesję ostateczną.

Koncesja nadana będzie na dziewięćdziesiąt dziewięć lat od daty puszczenia w ruch kolei podmorskiej.

Państwo obowiązując się w przeciągu lat trzydziestu od tejże samej daty nie nadawać żadnej innej koncesji na kolej idącą od brzegów francuzkich po pod morzem ku Anglii.

VII. Związanie się Towarzystwa bezimiennego. Po otrzymaniu ostatecznej koncesji, koncesjonariusze obowiązują się zawiązać Towarzystwo bezimienne z siedzibą w Paryżu, którego celem ma być zabezpieczenie budowy, ruchu i utrzymania kolei żelaznej podmorskiej, w porozumieniu z Towarzystwem posiadającym koncesję angielską.

VIII. Zręczenie się ewentualne koncesji. Koncesjonariusze mogą w każdej chwili podczas wykonywania robót, bądź przygotowywanych, bądź ostatecznych, zręczyć się korzyści koncesji w razie, jeżeli fizyczne niepodobienstwo należycie sprawdzone, przeszkodzi dalszemu wykonywaniu powyżej wymienionych robót.

W tym wypadku wszystkie roboty wykonane, stają się własnością państwa, a koncesjonariusze nie mają prawa żądać za takowe żadnego wynagrodzenia. Ostateczna koncesja nie będzie mogła być nadana dla tego, że kompanja nie zechce przyjąć taryfy ustanowionej przez rząd podług artykułu V.

dziano wyżej, przy bramie nauskiej, dostrzegłszy, że wielkie partie nieprzyjacielskie spuściły się z gór do ogrodów chodzeńskich, zaraz zaczął działać zaczepnie, wyparł nieprzyjaciela napowrót w góry i zupełnie odcyścił z band ogrody z tej strony miasta. Kompanja 2-go batalionu linowego, która przybyła z Ura-tiube, postawiona została na placu miejskim, jako rezerwa; znajdując się zaś tam kompanja strzelców 7-go batalionu przeprowadzona została do oddziału pułkownika Sawrimowicza.

Dnia 11 sierpnia na prawym brzegu Syr-Darji, wczesnie z rana, znów ukazały się wielkie tłumy nieprzyjacielskiej konnicy. Chorąży Chomiczewski z kompanją strzelców 2-go batalionu i plutonem dział sztabu kapłana Bielozierowa, zaraz zaczął działać zaczepnie. Podpułkownik baron Nolde wzmacnił te oddziały kompanją 2-go batalionu, przybyłą z majorem Skarjatinem, któremu poruczył dowództwo nad całym oddziałem za rzeką. Nieprzyjacieli znów został odparty i nasze kompanje klusem rzuciły się w pogoń za kokańcami; brak oddziału kozaków nie dał możliwości zadania tam nieprzyjacielowi stanowczej porażki. W utarcze tej uczestniczyli ochotnicy: zajęli oni obóz barakowy komendy powiatowej i nie dali kokańcom podpalić takowego.

O świcie 12 sierpnia, pułkownik Sawrimowicz, zaczepnie posunął się ku wsi Kostakoz, gdzie według posiadanych wiadomości, znajdowała się główna banda powstańców i ich przewódca Abdurachman-awtobacz. Atak ten dokonany był dwoma kolumnami, w każdej po dwie kompanje piechoty, po plutonie artylerji i po pół sekcji kozaków. Kolumny wyruszyły jednocześnie, prawa, pod dowództwem pułkownika Sawrimowicza, ku wsi Kostakoz, a lewa pod dowództwem dowódcy 7 turkiestanskiego batalionu linowego, podpułkownika Jefremowa, ku kiszłakowi Ispisar. Główne nieprzyjacielskie tłumy konne były spotkane przez kolumnę prawą pułkownika Sawrimowicza, odparte do Kostakoz i ścigane za tą wsią o trzy wiorsty. Część uciekającego nieprzyjaciela, nie podejrzując posuwania się lewej kolumny, zamierzała schronić się do kiszłaku Ispisar, ale tam kokańcy byli spotkani przez kolumnę podpułkownika Jefremowa; nieprzyjacieli w popłochu uciekał drogą do Kokanu. W tej miejscowości było zebrane kokańców około 16,000 ludzi. Przed rozpoczęciem ataku pułkownika Sawrimowicza, bandy kokańskie, odsunawszy się ku górom, uszykowały się tam w ośm regularnych kolumn, połączonych łańcuchem flankierów i w takim szyku czekały na atak naszych wojsk; nasze granaty trafnie skierowane popsuły szyki największej z tych kolumn i nieprzyjacieli zaczęli cofać się z takim pośpiechem, że wbrew zwyczajowi, nie zdążył sprzątnąć swych zabitych. U nas nie było straty. Cała bitwa trwała od godziny 5-ej z rana do południa. Wojska oddziału pułkownika Sawrimowicza, odparli nieprzyjaciela, powrócili do Chodzentu, zrobiwszy tego dnia, tam i napowrót około 50 wiorst.

Tegoż dnia, 12 sierpnia, do Chodzentu przybył eszelon podpułkownika Garnowskiego — 1-szy batalion strzelców i dywizjon dział konnych. Takie wzmacnienie wojsk garnizonu chodzeńskiego zupełnie zabezpieczyło Chodzent od wszelkich wypadków, a zarazem dało możność zluźnienia przez nowo przybyłe oddziały wojsk oddziału pułkownika Sawrimowicza, które równie jak i inne wojska garnizonu chodzeńskiego, od 9 sierpnia były w ciągłym alarmie, dniem i nocą i potrzebowaly odpoczynku.

Dnia 14 sierpnia kolumna podpułkownika Garnowskiego była przeprowadzona na kokańskie pole, na zluźnienie stojących tam wojsk. Tegoż dnia podpułkownik baron Nolde wykomenderował z Chodzentu 1 1/2 kompanji 2-go turkiestanskiego batalionu linowego z plutonem dział, pod dowództwem majora Skarjatina, dla sprawienia dywersji w kierunku Ura-tiube. Według wieści i pogłosek, twierdza Ura-tiube miała być także atakowana przez kokańców, ale w rzeczywistości wieści te nie potwierdziły się. Major Skarjatini bez wystrachu przeszedł do twierdzy Ura-tiube i napowrót. Twierdza Ura-tiube nie była wystawiona na napad kokańców i wszystko było w niej pomyślnie. Bandy zajmowały Nau i inne kiszłaki obrębu ura-tiubińskiego; przy powrocie majora Skarjatina do Chodzentu, ukazywały się daleko od jego oddziału nieprzyjacielskie pikiety i drobne bandy, które za zbliżeniem się naszych wojsk, bezzwłocznie chroniły się w góry.

Po dniówce, 14 sierpnia w Iskencie i Karasu, oddział generał-lejtnanta Golowaczewa i wojska, z którym posuwał się główny naczelnik kraju z Taszkentu, połączyły się w marszu, 14 sierpnia, na stacji Ural-skiej. Z tej stacji obie połączone kolumny wyruszyły przez Dzan-Bulak i Murza-rabat do Chodzentu.

Nekrolog.—Dnia 3 (15) listopada, zmarł w Nizy członek Rady Państwa, generał-adjutant, generał-piechoty **Konstanty Włodzimierz Czewkin**.

K. W. Czewkin rozpoczął zawód służby publicznej w 1820 roku. Będąc jeszcze młodym oficerem, miał on szczęście zwrócić na siebie uwagę Cesarza Mikołaja Pawłowicza, podczas zaś kampanji perskiej, tureckiej i polskiej odznaczył się całym szeregiem czynów waleczności. W 1831 r. K. W. Czewkin posunięty został na generał-majora. W 1833 roku, przy utworzeniu korpusu inżynierów górniczych, mianowano go naczelnikiem sztabu tego korpusu. Na tej posadzie K. W. Czewkin przyczynił się wiele do rozwoju i uorganizowania górnictwa w Rosji. W 1843 roku K. W. Czewkin awansował na generał-lejtnanta, w 1856 roku mianowany był generał-adjutantem Jego Cesarskiej Mości i w tymże roku posunięty na generał-piechoty. Podczas zarządzania wydziałem dróg komunikacji, generał-adjutant Czewkin zapewnił trwałą podstawę dla budowy u nas rozległej sieci dróg żelaznych. K. W. Czewkin przyjmował bardzo czynny udział

w sprawie wywobudzenia włościan z pod zawisłości poddańczej i w ciągu lat dziesięciu był prezesem departamentu ekonomji w Radzie Państwa. Będąc już kawalerem orderu św. Andrzeja Pierwszego wezwania z oznakami brylantowemi, K. W. Czewkin dostąpił w 1872 roku, w dniu 50-letniego jubileuszu, zaszczytu otrzymania brylantami ozdobionego portretu Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana, do noszenia w petytce na wstędku orderu św. Andrzeja, przyczem w Najwyższym reskrypcie wydanym przy tej sposobności na imię generał-adjutanta Czewkina, znajdują się następujące, wielkiej doniosłości słowa Najjaśniejszego Cesarza: „Niech będzie on (portret) świadkiem niezmiennej wdzięczności i poważania Mego dla wiernych sług ojezyny, którzy podobnie wam, żyją miłością dla drogiej naszej Rosji i służąc jej, poświęcają wszystkie swoje siły.”

TELEGRAMY.
DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Wiedeń, 24 listopada. Kardynał-arcybiskup wiedeński Rauscher zmarł dziś, o godzinie 5-ej po południu. *Politische Correspondenz* donosi, że cesarz mianował hrabiego Alfreda Potockiego namiestnikiem Galicji.

Wiedeń, 24 listopada. *Politische Correspondenz* podaje wiadomość z Raguzu, że 6,000 czarnogórców, z 12 działami górskimi, skoncentrowanych zostało w dolinie pod Grahovem, prawdopodobnie dla wzięcia udziału w spodziewanych wkrótce bitwach stanowych.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

W artykule jaki *République française* poświęca trzeciemu odczytaniu prawa wyborczego, dziennik ten wyraża życzenie, „ażeby postanowienia jakie zostaną ostatecznie powzięte, natchnione zostały tym duchem rzeczywistości liberalnym, zgody i porozumienia się, który czyni wszelkie postanowienia łatwymi, a który wydaje same tylko pozytywne następstwa, obecnie i w przyszłości. Jeżeli trzecie odczytanie, dodaje organ p. Gambetty, może dać Francji pewność, iż polityka walki ustąpiła miejsce polityce ucieszenia i ufnosci, będzie to niezmiernym dobrodziejstwem zarazem dla rządu i dla kraju i trzeba będzie błogosławić mądrość urzędnika, który poddał trzeciej próbie prawo, powołane do wywarcia tak bezpośredniego wpływu na nasze przeznaczenie narodowe”. Uwagi te pozwalają przewidywać, iż przedsięwzięte zostaną poważne usiłowania w celu doprowadzenia do układów co do niektórych rozporządzeń wspomnianego prawa.

Korespondent paryżski pisze do gazety *Times* pod dniem 28 października, że na dzień 2 dni przedtem odbyła się w Paryżu długa narada pomiędzy Thiers'em i Castellar'em, *Köln. Zing* zaś z swej strony podaje treść tego co mówił Castellar. Ten ostatni żywi przekonanie, że demagogi złożą z tronu króla Alfonsa, lecz zostaną następnie pokonani przez rzecznictwo konserwatywną. Życzyłby on sobie widzieć na czele tej rzecznictwa prezydenta z władzą siedmioletnią, męża, któryby był charakteru nieugiętego i posiadał dość siły do wykorzenienia złego, nekającego Hiszpanję, mianowicie demagogji i karlizmu, i któryby rozporządzał armją liczną i dobrze uorganizowaną, stronniacą od faworytyzmu, który bywał dla niej tak często zgubnym. Castellar życzy sobie trzech tylko reform: zniesienia niewolnictwa na wyspie Kubie, zaprowadzenia powszechnego obowiązku służby wojskowej, bez wszelkich wyłączeń i zastępstw, oraz przeznaczenia dla corocznie, z kas miejscowych i centralnych, 75 milionów franków na szkoły. Castellar postanowił unikać wszelkich stosunków z nieprzejednanymi, użyć wszelkich środków legalnych celem osiągnięcia władzy dla swego stronnictwa i czekać na rozwój wypadków. Co się tyczy jego samego, rzeka się on wszelkiej ambicji osobistej i nie powoźmie żadnej decyzji stanowej, dopóki nie pozna dokładnie położenia rzeczy.

Parlament niemiecki rozpoczął w dniu 20-m listopada roztrząsanie budżetu cesarstwa. Rozprawy utworzone zostały długą ekspozycją finansową p. Delbrück'a, ekspozycją, której nie można zatrzeć, iżby wystawiała położenie rzeczy w kolorach zbyt swiętych; przeciwnie pierwszy zaraz mówca p. Delbrück, p. Rieckert ze stronnictwa narodowo-liberalnego, oskarżał go o zbyt cyniczny pesymizm i usiłował dowieść, że stan finansów nie jest tak opłakany jakby to można było wnosić z mowy prezesa kancelarji cesarstwa. Wiadomo, iż rząd proponuje nowe podatki, przeciwko czemu narodowo-liberalni zamierzają stawić opór mniej lub więcej energiczny. Ztąd też pochodzi usiłowanie z jednej strony przesadzać być może, z drugiej zaś lekceważyć trudności w zaprowadzeniu równowagi normalnej pomiędzy dochodami a wydatkami. Po pp. Delbrück i Rieckert, wystąpił p. Schorlemer-Alst w imieniu frakcji środkowej, przeciwko zaprowadzeniu podatku od piwa; zdaniem tego mówcy, należy szukać równowagi budżetowej w zmniejszeniu wydatków, mianowicie zaś wydatków na wojsko.

Podług wiadomości z Madrytu, król Alfons, otrzymawszy od „Towarzystwa przyjaciół kraju,” które go jest członkiem, zaproszenie do znajdowania się na uroczystości rocznicy założenia tego Towarzystwa, odpowiedział, że może ono liczyć zawsze na gorliwe z jego strony poparcie, poczem przemówił do deputacji w następujących wyrazach:

„Powinniśmy dążyć wspólnymi siłami do rozwoju bogactwa narodowego, tudzież do postępów w rolni-

ctwie, przemyśle i sztukach pięknych. Jest to najlepszym środkiem dla rozstrzygnięcia licznych kwestji, które wydają się trudnemi do rozwiązania, w skutek długotrwałych zawichrzeń, które podkopywały dobrobyt narodu. Bardzo mi jest przyjemnie, że mogę potwierdzić te myśli w obecności członków Towarzystwa, które założone zostało przez mego poprzednika, Karola III, i które posiadało wśród siebie tylu ludzi znakomitych. Spodziewam się, że przyjdzie niebawem czas, w którym Towarzystwo będzie mogło działać stosownie do swych świętych tradycji. Każdy powinien troszczyć się o rozstrzygnięcie zadań dotyczących rozwoju bogactw Hiszpanji i o wynalezienie środków zdolnych przyczynić się do rozwoju dobrobytu i do zapewnienia Hiszpanji szacunku ze strony ludów cywilizowanych.

Z Bourg-Madame piszą pod datą 10 listopada, że w nocy na 7-y tegoż miesiąca, dowódca karlistowski Castels zaatakował zniekacza, na czele 1,200 ludzi, oddział wojsk królewskich w La Pobla i wziął do niewoli 125 ludzi. Znajdujący się w liczbie jeńców oficerowie, zostali rozstrzelani z rozkazu Castelsa.

Depesze z Madrytu donoszą o nieuniknionej zmianie w ministerstwie. Jednakże proponowane zmiany odnoszą się tylko do niektórych wydziałów, pozostawiając niezmienionym ogólny charakter teraźniejszego gabinetu. Początkiem tego ruchu gabinetowego ma być wystąpienie z łona rządu hrabiego Casa Valencia, ministra spraw zagranicznych. Jednakże Casa Valencia oddał się nie z powodu jakiejś niezgody z kolegami, lecz jedynie z przyczyny choroby. P. Calderon-Colantes, który przez czas jakiś zastępował ministra spraw zagranicznych, obejmie ten wydział rzeczywiście, sam zaś zastąpiony zostanie w wydziale sprawiedliwości przez p. Marcina Herrere, ministra robót publicznych. Hrabia Toreno zajmie stanowisko opuszczone przez Herrere i ministerstwo zmienione w ten sposób, przewodniczyć będzie przy wyborach ogólnych i przy otwarciu kortezów.

Korespondent teherański pisze do *Indep. belge* pod dniem 6 października: „Dnia 19 września odbyły się, w obecności szacha i ciała dyplomatycznego, przegląd i manewra załogi stolicy. Parada ta zakończyła trzymiesięczny sezon obozowy wojsk załogi stołecznej, liczących 8 do 10 tysięcy ludzi. Ludzie fachowi zrobili uwagę, że manewra były nie całkiem zadowalniające, w czem nie ma zresztą nic dziwnego, zważywszy brak wszelkiej karności w armji perskiej, zaleganie żołku, niedostateczne uekwipowanie i skąpe wydziałanie prowiantu. Przyszycielom się wszelakoż widzieć zawsze żołnierzy brudnych, na wpół ubranych i źle wyumstrowanych, zdziwieni zostaliśmy w sposób przyjemny na widok mundurów czystych i jednostajnych. Zdaje się, że z powodu obecności szacha i ciała dyplomatycznego, ubrano żołnierzy, w dniu 19 września, w nowe mundury, które odebrano im następnego dnia i złożono w ceehauzie. Człowiekiem niewtajemniczonym w sztukę wojskową, parała taka może wydać się niezłą. Powiadają, że szach był z niej zadowolony, i do tego właśnie dążył minister wojny. W kilka dni potem szach wyjechał z Teheranu do Mazanderanu, gdzie zabawić się będzie polowaniem przez trzy miesiące. Częste wydalanie się szacha ze stolicy staje się powodem wielkich niedogodności, podczas bowiem jego nieobecności następuje stagnacja co do wszelkich spraw państwa.

Telegramy z gazet zagranicznych.

Wersal, 22 listopada. — Zgromadzenie Narodowe przystąpiło dziś do trzeciego odczytu projektu do prawa wyborczego i przyjął pierwszy artykuł takowego po krótkich rozprawach.

Na dzisiejszem posiedzeniu komisji roztrząsającej projekt do prawa prasowego obecni byli ministrowie Buffet i Dufaure. Ten ostatni bronił projektu pomienionego w ogólności; Buffet dowodził, że stan obłączenia musi być utrzymany w wielkich ogniskach Francji dla przeszkodzenia wszelkim nieprawidłowościom podczas przyszłych wyborów. Panują jeszcze we Francji namietności gwałtowne i rząd musi posiadać broń przeciw takowym, lecz stosować będzie przepisy stanu obłączenia jedynie w razie koniecznej potrzeby. Organizacja komitetów radykalnych jest wielkim dla społeczeństwa niebezpieczeństwem.

Karlsruhe, 22 listopada. Sejm otwarty został dziś przez księcia mową tronową.

Madryt, 22 listopada. Generał Martinez Campos przyjechał tu dla wzięcia udziału w naradach co do dalszego planu działań wojennych w kampanji przedsiębranej przez armję północną.

London, 22 listopada. Podług otrzymanych tu wiadomości urzędowych z Singapore z 21 b. m., generał Golbione wyruszył w zaprzęży czwartek, z 300 ludźmi i z okrętami wojennymi „Kingdove” i „Egeria,” do Perak'u, i w poniedziałek, po poprzednim bombardowaniu, zdobył wies, w której agent dyplomatyczny angielski Birch został zamordowany. Rozmaite przedmioty należące do zamordowanego znalezione zostały w mieszkaniu maharadży Lela. Wojska miały wrócić wkrótce do rezydencji.

Nowy Jork, 22 listopada. — Henryk Wilson, wiceprezydent rządu (obraný 4 marca 1873 roku), zmarł.

London, 21 listopada. Gazeta *Observer* powiada, że w razie nieprzyjacielskich działań pomiędzy Turcją a mocarstwami północnymi, interesa Anglii nie pozwolą jej pozostawać bezczynnym widzem walki. Jeżeli ultimatum posłanemu Turcji przez Austrię i Rosję, będzie towarzyszyło zajęcie Hercegowiny przez zagraniczne wojska, to Anglia będzie zmuszona bezzwłocznie wysłać flotę do Konstantynopola, z oznajmieniem oby-

dwom mocarstwom północnym, że zachowując neutralność w powstałej walce, nie mniej jednak pozostawia sobie prawo interwencji, dla zabezpieczenia swych własnych żywotnych interesów, w charakterze mocarstwa morskowego.

* Książę Karol Solms-Braunfels, urodzony w 1812 roku, siostrzeniec królowej Ludwiki pruskiej, zmarł 13-go listopada. — Był on skazywany zarazem i z rodziną pruską i z hannowerską. Zmarły zajmował w armji austriackiej stopień feldmarszałka-lejtnanta.

* W Anglii znajduje się do sprzedania jeden rękopis, który może zainteresować naszych wschodnich historyków i teologów, szczególnie zaś należących do kościoła ruskiego. Jest to dotychczas niewydany dokument urzędowy w rękopisem: „O odszczepieństwie w gubernji ołoneckiej, Odpowiedzi pustelników na pytania jeromonacha Neofita.” Rękopis jest w języku słowiańskim — pisanym wielkimi i wyraźnymi literami i oprawny w skórę, z miedzianymi klamrami. Synod najświętszy, ukazem z 4-go marca 1728 r. rozkazał jeromonachowi Neofitowi udać się do gubernji ołoneckiej, dla zbadania odszczepieństwa mieszkańców ołoneckich. Odpowiedzi odszczepieńców na pytania przedstawione przez Neofita zawarte są w pominięciu — tomie, bardzo zasługującym na uwagę.

* *Jutro, z powodu święta uroczystego, Dziennik nie wyjdzie.*

Redaktor, M. Berg.

PRZEWODNIK WARSZAWSKI.

Warszawa
dnia 13 (25) listopada

Spastrzeżenia meteorologiczne
dostreżone przez obserwatorium warszawskie.
Dnia 12 (24) Listopada 1875 roku.

Godzina po- wstania słońca wzrost do 0°	Temper. pow. podług Celsjus- za.	Wiatr	Kierunek wiatru.
7	750.1	— 3.9	98
1	750.2	— 3.3	90
9	750.7	— 3.5	97

Widowiska.

WIELKI TEATR. — *Dziś*, we czwartek, balet z mitologji skandyńskiej w 3-ach aktach (8-u obrazach), **Bogini Walhalla**. — Początek o godzinie 7 1/2. — *Jutro*, w piątek, opera **Aida**, przez artystów włoskich; abonament N. 1 lit. B. — *Wczoraj*, było osób 883.

TEATR ROZMAITOŚCI. — *Dziś*, we czwartek, dramat w 4 aktach (akt 3-ci w dwóch obrazach), **Epidemia**. — Początek o g. dzinie 7 1/2. — *Jutro*, w piątek, komedia **Niewinni**. — *Wczoraj*, było osób 296.

W SALACH REDUTOWYCH. — *W niedzielę*, dnia 16 (28) listopada r. b., o godzinie 1 z południa, odbędzie się pod dyktando dyrektora opery Teatrów warszawskich **Jana Quatriniego, Wielki poranek muzyczno-deklamacyjny** na dochód niezamierzających studentów Cesarskiego warszawskiego uniwersytetu. — Program: Część I-a. 1. Uwertura; 2. Duet z opery „I. Marinar”, Rossiniego, — wykonają pp. Cieleski i Chodakowski; 3. „Czaty”, Moniuszki, — wykona p. Wasilewski; 4. Roman z op. „Giovanna di Guzman”, Verdiego, — wykona p. Chodakowski; 5. Ustęp z pieśni, Wine, Pola, — wypowie p. Królikowski; 6. Walc z cieniem z opery „Dinorah”, Meyerbeera, — wykona pani Jakowicka; 7. Duet z opery „Giovanna di Guzman”, Verdiego, — wykonają pani Dowiakowska i p. Filleborn; 8. Kawatina z towarzyszeniem orkiestry, Raffa, — wykona p. Górski; 9. a) „Godzina”, elegja Mickiewicza, b) „Hagar na puszczy”, Ujejskiego, — wypowie pani Modrzejewska; 10. Arja, Palloni, — wykona pani Modrzejewska; 11. „Lirnik”, Moniuszki, — wykona p. Filleborn; 12. Air Hongrois, Erkla, — wykona pani Dowiakowska; 13. „Pijanstwo”, satyra Krasińskiego, — wypowie p. Żółkowski; 14. Marsz z opery „Tannhäuser”, Wagnera. — Na 4, 5, 7, 11 i 12 wykonane będą z towarzyszeniem orkiestry. — Cena biletów: rs. 3, rs. 2, rs. 1 kop. 50, rs. 1; galerja kop. 50. — Bilety nabyć można w księgarniach: pp. Gebethnera i Wolfa, Hosioka, oraz w cukierniach pp. Janowskiego i Toura. — Upraszają się szanowną publiczność, aby wchodziła do sali wejściami oznaczonymi na biletach.

W SALI ALEKSANDROWSKIEJ W GMACHU RATUSZA. *We wtorek*, dnia 18 (30) listopada, o godzinie 8-ej wieczorem, danym będzie na dochód niezamierzających uczniów i uczennic Warszawskiego Instytutu Muzycznego **Wielki koncert** pod dyktando Apolinarego Kątskiego, w którym przynajmniej udział: pani Frederiki-Jakowicka (śpiew); p. Władysław Górski (skrzypce), chóry żeńskie i męskie Instytutu Muzycznego, orkiestra; wielkiego Teatru i Instytutu Muzycznego, razem osób 200. — W koncercie tym pomiędzy innymi wykonane zostaną po raz pierwszy, w Warszawie: *Treny K. Gounoda* pod tytułem: „Gallja”, chór męski i żeński z orkiestrą; „Chór Aniołów” kompozycji Władysława Żeleńskiego, na głosy żeńskie, sopran solo z towarzyszeniem orkiestry; Marsz weselny z opery „Tannhäuser”, R. Wagnera, chór i orkiestra. — Szczegółowy program afisz donosi. — Biletów numerowanych do krzeseł pierwszych rzędów po rs. 3, do dalszych rzędów po rs. 2 i po rs. 1 kop. 50, na wejście do sali i na chór po rs. 1, a na galerję po kop. 50, dostać można w księgarniach pp. Gebethnera i Wolfa na Krakowskim-Przedmiesiu i Ferdynanda Hosioka na Senatorskiej ulicy N. 469; a w dzień koncertu przy wejściu do sali i na galerję.

GABINET ZOOLOGICZNY (w gmachu uniwersytetu warszawskiego). — Otwarty w niedziele bezpłatnie.

CYRK LEONARDA (przy ulicy Włodzimierskiej). — *Dziś i codziennie, Przedstawienie.* — Towarzystwo składa się z pierwszorzędnych artystów i komików. — Trezura koni jak najlepsza. — Kostjumy i inne przybory eleganckie. — Orkiestra pod dyktando kapelmistrza P. Stamma. — Cena miejsc: Łoża na 4-ry osoby rs. 6 i kop. 20 na ubogich; łoża na 6 osób rs. 9 i kop. 30 na ubogich; miejsce numerowane w trybunie rs. 1 i kop. 5 na ubogich; parquet rs. 1 i kop. 5 na ubogich; I-e miejsce kop. 60; II-e miejsce kop. 40; III-e miejsce kop. 20. — Kasa otwarta od godziny 11 z rana do 1 z południa i od 3-ej do końca przedstawienia. — Otwarcie cyrku o godzinie 6 1/2. — Początek o godzinie 7 1/2 wieczorem.

TIVOLI (przy ulicy Królewskiej). — *Dziś i codziennie, Wieczór muzyczno-wokalny* pierwszorzędnych śpiewaczek niemieckich z Wiednia. — Początek o godzinie 7-ej wieczorem. — Wejście bezpłatne.

* W dniu 12 (24) bież. mies. i r. obcych w Smu cywilnych szpitalach: przybyło 59, wyzdrowiało 73, umarło 5, pozostało 1648 (mężczyzn 776, kobiet 872), z nich w szpitalu starozakonnych (mężczyzn 108, kobiet 121).

Przyjechali: — Generał-major **Filimonow**, z Pultuska; pułkownik baron **Pritwitz**, z St. Petersburga.

